

» Det påvirker alle mennesker, når der opstår en følelse af, at nu skal vi stemme og vi skal tage stilling til, hvem vi vil stemme på.

Interview med Økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestager (RV):

Refleksioner over kommunalvalg, lokaldemokrati og nye styringsredskaber

Administrativ Debat mødtes med Økonomi- og Indenrigsminister Margrethe Vestager (RV) for at tale om kommunalvalget, kommunalpolitikernes arbejdsvilkår og statens nye styringsmekanismer over for kommunerne.

AF METTE SØGAARD-ANDERSEN, REDAKTØR

Hele 71,9 procent af vælgerne valgte at afgive deres stemme ved kommunalvalget i november 2013. Hvad tror du forklaringen er på stigningen i valgdeltagelsen på 6,1 procentpoint i forhold til sidste kommunalvalg i 2009?

Først og fremmest var det mere end hvad jeg turde håbe på. Det er meget positivt. Jeg tror for det første, at der er en strukturel grund: Man har vænnet sig til de større kom-

muner og regionerne. For det andet så tror jeg, at det er uden fortilfælde, at der har været så intensiv en kampagne for at få befolkningen til at stemme. Kampagnen har været rettet mod førstegangsvælgere, vælgere som har sociale problemer samt vælgere med anden etnisk baggrund. De tre grupper stemmer mindst. Det påvirker alle mennesker, når der opstår en følelse af, at nu skal vi stemme og vi skal tage stilling til, hvem vi vil stemme på.

Vi har forsøgt at bringe valget ud til vælgerne samtidig med at der er ført en meget intensiv kampagne for at få folk til at stemme, bl.a. ved at gøre brevstemning langt mere tilgængeligt. Vi kan se, at der er blevet afgivet langt flere brevstemmer end tidligere. Jeg tror, at det er i kombinationen af tiltag man skal finde den samlede forklaring på den høje valgdeltagelse.

Og der har I så fundet en god kombination?

Jeg tror, at vi har fundet en rigtig god kombination, men det vil naturligvis vise sig, da der bliver lavet forskning på det.

Vi inviterede 100.000 førstegangsvælgere til at komme og stemme med otte forskellige brevinvitationer. Det var lige fra fokus på at appellere til ”borgerpligt” og så til ”kom det er super – vi gør det sammen”. Alt derimellem blev taget i brug, og der blev altså brugt forskellige vinkler på den samme sag. Efterfølgende kan vi så vurdere, ud fra et forskningsmæssigt setup, om det gør en forskel.

Noget af indsatsen bygger på valgretskommissionens anbefalinger, som vi har forsøgt at gøre til virkelighed. En ting er anbefalingen om 16 års valgret. Men der er også en lang række anbefalinger, som afspejler noget af den viden, som er samlet ind på forhånd – nemlig at der er unge, som ikke har taget ind, at de er vælgere i demokratiet. De har spørgsmål som fx ”hvordan er det man gør?”, ”hvad er et valgkort? Og hvordan stemmer man?” Derfor er kampagnen ”Kom, stem, sådan gør man” strikket sammen på den måde, den er.

Nu er der snart valg til Europa-Parlamentet igen her i maj 2014. Tror du, at stemmeprocenten også vil blive høj ved dette valg?

Valg til Europa-Parlamentet er det valg, som færrest deltager i. Vi håber naturligvis på en afsmittende effekt fra kommunalvalget til valget til Europa-Parlamentet, da der kun er seks måneder imellem. Men det har en anden karakter, da det er landsdækkende på en anden facon. Det er hverken det nære i forhold til kommunalvalget. Det er ej heller det meget politiserede nationale valg.

Det er et valg, hvor vi kan stemme på de samme, men til noget som de fleste oplever som fjernt. Så det bliver meget interessant, hvordan vi kan få kørt noget af den samme dagsorden ind uden at have de andre hjælpemidler. Det var meget karakteristisk ved kommunal- og regionsrådsvalget, at det faktisk blev 98 valgkampe. Det blev en diskus-

» Vi har flyttet billedet af, hvad kommunalpolitikere er for en slags. De er lige så folkevalgte, som jeg er. De har et lige så stort ansvar, som jeg har.

sion af, at kommunalpolitikere har med ting at gøre, som betyder noget for os alle.

Der var den store plet på DR's valgdækning i forhold til den misvisende exitpoll, som viste sig ikke rigtigt at være en exitpoll. Men trækker man det fra, så synes jeg, at vi i mediebildet har haft en meget lokal vinkling på valgkampen. Udsendelsen ”Gaden, hvor det offentlige forsvandt”, den meget store søndagsdebat i koncertsalen - som også bød på dramatik. Vi har flyttet billedet af, hvad kommunalpolitikere er for en slags. De er lige så folkevalgte, som jeg er. De har et lige så stort ansvar, som jeg har.

Du lavede en temperaturmåling i 17 kommuner og udtalte efterfølgende, at du var bekymret for lokaldemokratiet. I lyset af valget er du så mindre bekymret?

Både ja og nej. Grundtonen er sådan set den samme, men jeg er blevet lidt mere optimistisk i forhold til at have et stærkere fundament at bygge på. Det er en typisk ting for politikere, at vi siger, at vi vinder valgene mellem valgkampene. Det gælder også for demokratiet – at demokratiet viser sin styrke mellem valgkampene. At flere afgiver deres stemme gør, at vi generobrer det åbne demokrati, den inddragende debat – at vi har et stærkere fundament.

Vi er ved at lave en vejledning sammen med KL til, hvordan kommunerne kan organisere arbejdet således, at der bliver en reel adgang for mindretal til viden, beregninger, vurderinger og til at sætte ting på dagsordenen. Så man laver et sæt spilleregler, der gør, at man kan folde det lokale demokrati mere ud, som et eksempel på, hvad der skal gøres.

Rapportens anbefalinger er ikke hårde i den forstand, at der skal ny lovgivning til. De er tonstunge i den forstand, at du kun får et godt demokrati, hvis du tager det på dig. Nogle af de quick-fix, som vi fra tid til anden tænker over gennem ændring af lovgivning,

» ... du kun får et godt demokrati, hvis du tager det på dig.

de virker ikke. Vi skal dybere ned. Det handler om den hverdagsadfærd, vi har som folkevalgte, hvis vi vil have et mere levende og mere inddragende demokrati.

Der har været en del debat om kommunalpolitikernes arbejdsvilkår. Hvad tror du, at man kan gøre for at forbedre kommunalpolitikernes arbejdsvilkår?

Jeg tror, at noget af det mest effektive det er det, som Simon Kollerup og Thomas Gyldal også italesatte i sidste udgave af *Administrativ Debat* (red.: oktober 2013). Det er nemlig, at politikerne må tage magten tilbage fra embedsværket. Det er lidt polemisk sat op. Det handler om, at beslutningsgrundlagene bliver mere tilgængelige, at man har tid til at sætte sig ind i dem, og at man har tid til at inddrage borgere før, der skal træffes beslutning. Dermed får man mulighed for at trække på folk i sit politiske netværk. Man får tid til at inddrage de mennesker, det vedrører. Det gør, at du ikke bare kommer til at sidde bag en stabel papirer lige op mod en deadline, hvor der skal træffes en beslutning.

Men tid er jo en knap ressource. Skal alle processerne så blot tage længere tid?

Jeg advokerer ikke for, at det skal tage længere tid. Men jeg synes, at det fra tid til anden virker som om, at vi har nogle meget komprimerede beslutningsforløb. Derfor får vi nogle meget lange og frustrerende forløb, hvor tingene så skal gøres til virkelighed. Og hvor man kan spørge sig selv: "Har jeg egentlig været inddraget i det her? Hvad har de tænkt på? Hvordan skal det komme til at fungere?"

Hvis man nu vendte det om og sagde, at du har nogle mere åbne og inddragende beslutningsprocesser, så ville det betyde, at tiden efter beslutningen er truffet vil være nemmere, da folk er blevet hørt og i højere grad kan acceptere en truffet beslutning. Når du så skal føre beslutningen ud i livet, så kan du være mere effektiv i dét.

Så der skal skabes mere forankring undervejs?

Præcis. Det ændrer ikke noget i den måde beslutningerne bliver truffet på, hvis det måtte lykkes fx at give kommunalpolitikere et mere rimeligt vederlag. Diskussionen om vederlag har sit helt eget liv, og løn til politikere har altid haft sit helt eget liv. Det er et meget stille liv.

Det at finde ud af, hvordan vores beslutningsprocesser skal fungere skal ikke lægges på hyl- den, fordi der er et spørgsmål om vederlag.

Du nævnte selv det her med at "tage magten tilbage" fra embedsværket. Vi har, i hvert fald i nogle tilfælde, efter kommunalreformen fået nogle stærkere og større forvaltninger. Det bliver beskrevet som en udfordring for lokalpolitikere, at arbejde op imod de meget stærke forvaltninger. Kan man gøre noget ved det? Og er det din vurdering, at der er en ubalance i magtforholdet?

Man gør det i hvert fald ikke alene, som politiker i kommunalbestyrelsen. Det er igen et spørgsmål om, at have en politisk diskussion om, hvor vi skal hen.

Jeg tror, det er meget vanskeligt at være kommunalpolitiker, hvis ikke man ved, hvor man vil hen. Hvis du ikke ved det, så kan du ikke vurdere, om de sager, du bliver forelagt, har den rigtige retning. Det er et stykke hen ad vejen nemmere at være forvaltning, hvis du ved, hvor kommunen skal være henne om fire år.

Så lokalpolitikere skal være bedre til at sætte en stærk politisk dagsorden?

Jeg synes, at det er en meget klar anbefaling, også fra "Sofa-rapporten" (red.: "Op af sofaen – anbefalinger til lokaldemokratiet", september 2013), at man skal blive enige om, hvad de strategiske mål er.

Hvis der er enkeltsager, så gør dem til eksempel-sager, da enkeltsager i sig selv kan være svære og kan komme til at stritte i alle retninger. Men hvis enkeltsagerne bliver håndteret som et eksempel på, hvad det er, man vil, så kan de komme til at gøre ens strategi for kommunen komplet og meget mere håndgribelig.

Jeg synes, at politik kan blive noget underligt og abstrakt noget. En masse lange fine ord, hvor man tænker "Nå ja, hvor er "rugbrødet" i det henne? Hvor sker der noget for mennesker i det her?"

Derfor er kombinationen af strategiske målsætninger og konkrete eksempler gode. Fx i det tilfælde, hvor en borger har klaget over ikke at få godkendt opførslen af en dobbelt carport. Der træffer vi en afgørelse, som viser, at man i borgerbetjeningen skal give virkelig gode grunde til at sige nej, og at vi ikke siger nej per automatik.

På den måde er der hele tiden en politisk læring, men også en læring i forvaltningen i forhold til, hvordan vi kommer derhen, hvor vi gerne vil være.

Vil det sige, at der ikke er noget I fra centralt hold kan gøre for at hjælpe kommunalpolitikere?

Der kommer ikke en redningskrans fra det nationale niveau. Det er både styrken, men samtidig skrøbeligheden i vores lokaldemokrati.

Lad os vende os mod et lidt andet tema, nemlig statens styring af kommunerne og den nye budgetlov. Hvilken forandring forventer du, at man vil kunne se, hvis man kigger fire år frem i tid?

Først og fremmest tror jeg, at vi på alle niveauer bliver gode til det. Det er en reelt ny måde at styre på – altså kombinationen af sanktioner og budgetlov. Det gør, at det råderum du har som politiker bliver mere politisk.

Man kan ikke nøjes med at sige, at du får penge til dine ting, og jeg får til mine ting – så er alle glade. Så har vi kastet penge efter alle problemer, og så går vi videre. Måske er der ikke penge til mine ting? Så synes jeg ikke bare, at du skal have til alle dine. Vi bliver nødt til at finde et kompromis.

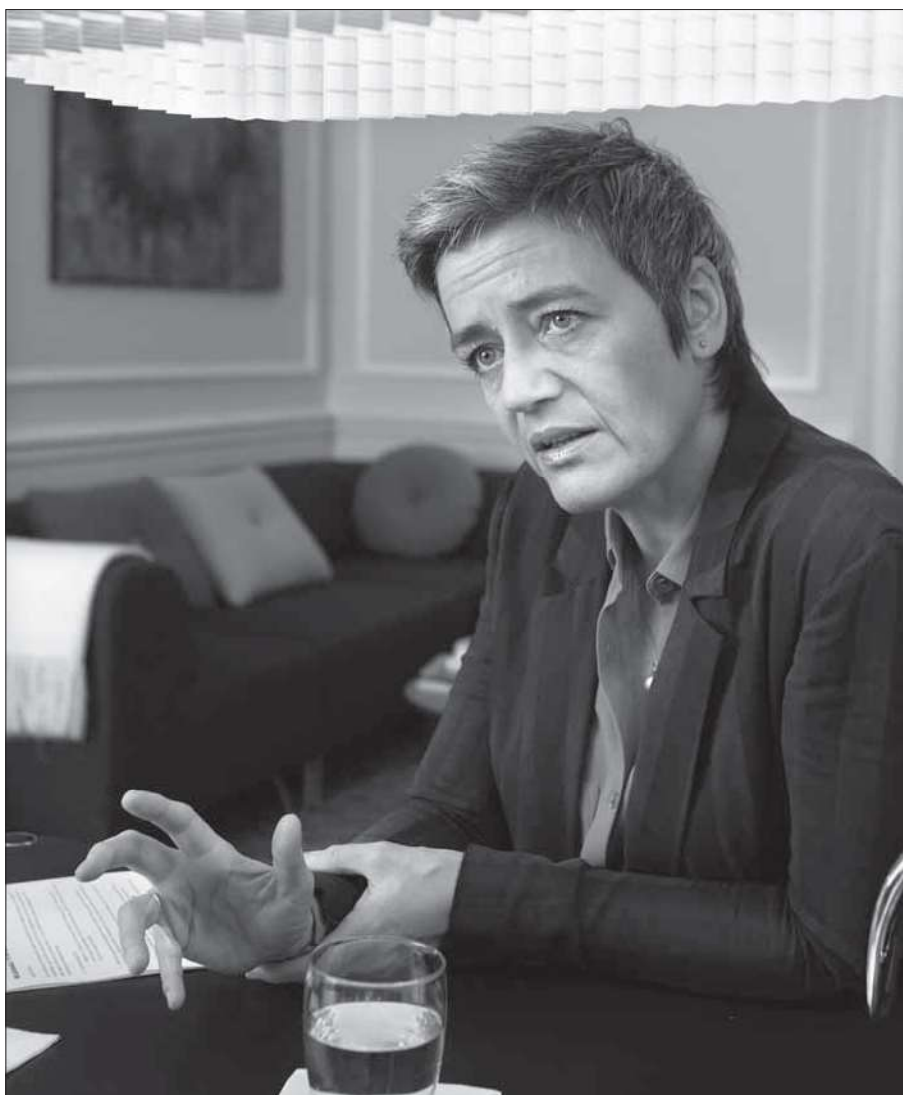
Når man bevæger sig inden for fastere rammer, så bliver det mere politisk. Man kan ikke bare kaste penge efter problemerne og så håbe, de går væk af det. Ud fra min erfaring gør de det rent faktisk sjældent, selvom man kaster penge efter dem. Tit er det strukturen og måden mennesker handler på overfor hinanden, som løser problemet.

Men det gør altså, at det politiske råderum bliver mere politisk. Det gør, at vi får en anden stabilitet, fordi der bliver en anden sikkerhed for, at den måde vi indretter os på også holder sig i et ansvarligt spor. Det synes jeg er meget betryggende efter, at vi i årevis har haft budgetoverskridelser. Det kunne måske gå, hvis vi havde en lille kommunal sektor og en lille regional sektor, men det har vi ikke. Det er over halvdelen af vores fælles økonomi, der håndteres der. Derfor giver de fælles rammer god mening.

Man kan også sige, at sanktionerne har haft deres effekt uden at blive udløst. Jeg tror, at det er menneskeligt. Det gælder i hvert fald kommuner. De hader at sende penge tilbage, og det forstår man jo godt.

Så er der også i ”back-office”, som ikke har meget offentlig bevågenhed, lavet meget arbejde med økonomistyringen: Hvordan bliver vi bedre til at vide, hvornår vi har brugt vores penge?

Vi har også lavet den ændring, at man nu må budgettere med en generel reserve. Det vil

» Når man bevæger sig inden for fastere rammer, så bliver det mere politisk. Man kan ikke bare kaste penge efter problemerne, og så håbe, de går væk af det.

sige, at du behøver ikke at have et ”slack” på den enkelte konto, men du kan godt budgettere ret præcist på en buffer. Du har nemlig en buffer til uforudsete begivenheder, og det gør, at du får en langt bedre økonomistyring, når du når ned i den enkelte institution.

Jeg tror en af grundene til, at der i de første år var et mindreforbrug i forhold til budgetterne er, at man siger: ”Mon ikke det er et succeskriterium inde på Rådhuset, at jeg holder mine budgetter eller ligger under?” Så hvis der bliver en ledig stilling, så haster det måske ikke så meget med at få den besat.

Den kombination af at være lykkedes med i flere år at være på plads med økonomien, og man er blevet mere præcis i sin økonomistyring – bedre viden og fornemmelse af, hvordan fungerer vores lokale økonomi – det gør, at vi i løbet af de næste par år vil vænne os til det.

Hvis man så ikke har styr på det, så kan man blive ramt af sanktionsmekanismer. Som noget nyt har I indført mulighed for indivi-

» **Det lykkedes trods alt at få 98 valgkampe. Det var ikke sådan, at Christiansborg slog sig op med King Kong-manerer og overtog den lokale debat.**

duel modregning i forhold til den enkelte kommune. Hvorfor har I indført en ny individuel sanktionsmekanisme?

I virkeligheden kan man sige, at det er et køsteskift i ryggen på fællesskabet. Vi laver en aftale med alle kommunerne og alle regioner. Vi har ingen lyst til at gå ned og lave individuelle kommuneaftaler – det giver ingen mening. Det vil være meget voldsomt indskrænkende. Det, at vi kan lave fælles aftaler, gør, at kommunerne kan klare op imod hinanden. De vil have forskellige behov, og vil være forskellige steder.

Noget af det som man i øvrigt kunne diskutere i Administrativ Debat er, hvad der sker når forskellene bliver meget store på tværs af kommunerne. Når vi har kommuner, som fx København, der vokser med omkring 1.000 nye borgere om måneden og andre kommuner, hvor folk flytter fra i stort antal. Nogle steder udvikler boligpriserne sig godt, og andre steder har de ikke bevæget sig opad i ti år.

Nogle steder har du en høj koncentration af mennesker med længere uddannelser bag sig, mens der andre steder primært er mennesker, som er ufaglærte. Hvad sker der så med vores land, og hvordan kan det være, at så lille et geografisk område kan opleve så store forskelle på tværs? Eftersom det er sådan, så er det fint, at kommunerne kan klare op imod hinanden.

Der, hvor den individuelle sanktion kommer ind i billedet er, at det er en tilskyndelse til at være med til at klare op imod hinanden. I stedet for at betragte sig selv som en ø, hvor man kan foretage sig lige, hvad man vil, for det er altid fællesskabet, som kommer til at betale.

Men kan man ikke netop betragte sin egen kommune som en ø, hvis man blot selv bliver straffet? Så bliver man jo ikke straffet i forhold til fællesskabet og den kollektive aftale.

Det er derfor, at den skal være – og er – dobbelt. Det er derfor, der både er fælles sanktioner og individuelle sanktioner. Det er for at sige, at hvis det løber voldsomt fra den enkelte kommune, så skal den kommune ikke bare kunne tage fra fællesskassen.

I har i aftalen om kommunernes økonomi for 2014 lavet nogle principper for kommunal og statsligt samarbejde. Principperne handler om, hvilken adfærd, man skal kunne forvente af hinanden i samarbejdet. Hvad vil blive det mest udfordrende for jer, som den statslige aktør, at leve op til i de her principper?

Hele finanslovsforløbet er et meget godt eksempel på, at politik er det, som gør det svært at efterleve principperne.

Hvis der går politik i en ting, så er det tit en kamp om, hvem der skal bestemme. Skal de nationale eller lokale politikere det? Hvilken rolle og adgang har borgerne til selvbestemmelse i forhold til det, man gerne selv vil? Det er det svære, når vi er i et meget intensivt mediebilde. Har landspolitikere så rygrad nok til at holde sig i ro, når der kommer en enkeltsag op, som har en tydelig lokal forankring? Jeg synes, at der, på trods af hele diskussionen om bade og rettigheder, er et håb om, at det kan lade sig gøre.

Det lykkedes trods alt at få 98 valgkampe. Det var ikke sådan, at Christiansborg slog sig op med King Kong-manerer og overtog den lokale debat. For at blive meget konkrete, så havde vi en diskussion om den personlige hygiejne for udsatte ældre mennesker på plejehjem. Det blev ved med at være en lokal debat med borgmesteren i kommunen og de resterende kommunale politikere.

Samtidig er principperne et udtryk for en erfaring: Vi kan nå et stykke med lovgivning, men så når vi heller ikke længere. Det er tit adfærden mellem de forskellige parter, der får ting til at flytte sig og får ting til at blive bedre. Forestillingen om, at når vi har trykket på knapperne i Folketinget, så er verden forandret – den er falsk.

Har I en ambition om at have det samme serviceniveau på tværs af kommunerne?

Det har vi ikke, men vi har en ambition om at have et uligningssystem, som inden for en vis

» **Forestillingen om, at når vi har trykket på knapperne i Folketinget, så er verden forandret – den er falsk.**

ramme giver mulighed for at kunne have et nogenlunde ensartet serviceniveau – men det er teori.

Der vil i den enkelte kommune være politikere, interesseorganisationer og borgere, som præger serviceniveauet i bestemte retninger. På den måde bliver tingene anderledes end i nabo-kommunen. Men det holdes hele tiden op i mod, at der er en grundlæggende retssikkerhed, som skal være på plads.

Vi har et klagesystem, som bliver stadigt meget nationalt. Vi har lavet om på den måde beskæftigelses- og socialnævn fungerer på. Der bliver en stadig mere national bevågenhed på, om der er truffet en rigtig beslutning i forhold til det serviceniveau, kommunen har lagt. I forhold til borgere i en meget udsat og sårbar situation, fx børn som ikke kan være hos deres forældre, så er der en optagethed af, at man i sådanne sager ikke bare kan lade to og fem være lige.

Har du nogen afsluttende budskaber til læserne af Administrativ Debat, fx de offentlige ledere?

Først og fremmest, at ingen af de ting vi arbejder på kan lade sig gøre, uden at offentlige chefer vil være ledere.

Næsten uanset hvad vi diskuterer, så kommer vi hele tiden frem til, at vi kan ændre økonomien eller de lovmæssige rammer. Men det er den konkrete ledelse, der gør den egentlige forskel. Det gælder alle grundkonstanterne. Det gælder faglighed, samarbejde internt og på tværs. Det gælder sygefravær, arbejdsmiljø, graden man retter sig ud mod borgere og virksomheder. Det hele afhænger af, om ledelsen tager det på sig og får det til at fungere med de ressourcer, man nu har til rådighed. ■